
Stanko Klinar
Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

ZLATOROGOV LJUBLJENEC¹

In deinen Klüften wohnt die graue Sage ...
V prodolih žije ti pravljica siva

Rudolf Baumbach, prev. Anton Funtek
(iz slavospeva Triglavu v uvodnem sonetu epa *Zlatorog*)

Uvodni spominček: naslovnega Zlatoroga poskusimo razumeti v obeh tradicionalnih pomenih:

- je pravljичno (pol)božansko bitje, znameniti beli gams z zlatimi rogovi, varuh neizmernih zakladov zlatá v gori Bogatin, spodbujevalec človeškega poželenja po teh zakladih, ki so seveda zgolj prispodoba za lepoto gora, zato varuh in navdihovalec našega slavljenca (sam si je kriv, kdor zláto zarjo prekuje v mrzlo osorno kovino),
- je pa tudi sopomenka trdi geografski prozi, ki pozna kvečjemu *Triglavsko pogorje*, a vendarle dopušča, da se v pesniški spoštljivosti preobrazi v *Zlatorogovo kraljestvo*, to pa je spet spodbujevalec in navdihovalec človeškega srca, zakaj to je tisti del domovine, kjer

zemlja je naša zakipela,
zahrepenela, v nebo je hotela,

---

¹ In nasprotno: LJUBITELJ ZLATOROGA, ki mu je odpahnil vrata na svoje vrtove, da se je tam lahko naselil s prijatelji pod macesni.

v višino pognala se kot val,
a v naletu pod zvezdami val je obstal –
tako strmi zdaj sredi višine
okameneli zanos domovine.
(Moram napisati, čigavi verzi so to?)

Tu se zdaj začenja pravi vir navdiha, tu je razpihovalec strasti, deviško čistih gorniških, ki jim podlega naš osemdesetletnik v obeh zlatorogovskih pomenih in jih zliva v enega, v katerem ni ne zlobe ne prevare, in vztrajno išče pravljico, ki jo je ustvarila trentarska domačijska zagledanost v božanske višave in sta se o njej razpesnila Baumbach in njegov prevajalec Funtek.

Nič čudnega ni, da je – kot je v polnosti časov izšlo povelje cesarja Avgusta, da se popiše ves svet – ob novi polnosti izšlo povelje dekana Kmecla, da se prepleza Triglavska severna stena. To povelje je dekan, ko je pregorel od poželenja po Zlatorogovem zakladu, izdal kar sam sebi, nanj prikloplil še tajnika fakultete Toneta Piška, meni pa, ki sem v tistem času mečkal v žepu izkaznico gorskega vodnika, zaupal, da smem kazati pot. A ne kjerkoli! Kot goreč narodnjak – in kaj je Triglav s svojo Steno drugega kot najveličastnejši naravni spomenik slovenstvu – si je v tri kilometre široki Steni, kjer mrgoli prehodov vseh lepotnih in težavnostnih stopenj, izvolil smer *SLovitega SLOvenskega SLOvesa*, to je *Slovensko smer*.

Priprave naj preskočim, a bile so zdrave in zrele, in plezarija nam je potem šla gladko od rok in izpod nog, naveza se je izkazala, kot da je dobro naoljena mašinerija plezalskih superzvezdnikov. Cak-cak, pa smo bili skozi, in še isti dan spet v dolini, Zlatorogovi ljubljenci in ljubitelji, z njegovim zakladom v srcu.

Ko se je vrhovni štab fakultete (kamor sebe seveda ne štejem) takole vrtel nad prepadi, me je obšla sebična misel, da bi mi bogovi namenili parte (vsaj) čez pol strani v Delu, no, ne meni samemu, mene bi samo priklopili v zadnji vrstici v isti okvir z eminenco, toda bogovi so nam namenili preživetje (kljub mojemu vodstvu) in moja edinstvena priložnost je splavala po vodi. Ampak tajnik Tone mi je z veselimi poudarki dal vedeti, da je nekaj lepega tudi v očeh, ki ohranijo živo luč. Kadar sem se odsihmal primajal v njegovo kraljestvo na vrhu fakultete, je odprl predal pisalne mize in rokohitrsko pričaral na plano »navpičnico« Frelihove police, sliko, ki jo je v fantastični izpostavljenosti v Steni ujel v svojo »mišnico« (copyright Joža Čop) sam neugnani dekan in se je tajnik ni mogel nagledati, tako da jo je imel celo v službi ves čas na dosegu roke. Pogledovaje zdaj sliko zdaj mene, je terjal zagotovilo: »Ti, mau počak, mau počak, a tukajle smo mi lézəl, po télih luftarskih robiceljnih?« Malo sem mencal, kot da se mi mudi tja za vogal, ker nisem takoj uganil, ali se za vprašanjem nemara ne skriva kaka senca graje, fant, to niso bili heci, saj sem vendar odgovarjal za najvišje vodstvo, glavo fakultete – ampak ta glava, kot se za glavo spodobi, se je še nekaj let nasladno smehljala ob spominih na (svojo!) mladostno prešernost. (Prav ste prebrali: doživetje v Steni prerodi človeka v posebne sorte mladostnega prešernoslovca!) Konec koncev pa: *Actions speak louder than words!* – saj smo živi, zdravi in veseli privrskali domov.

Za uspešno vodstvo čez Zlatorogov vroči bok se mi je dekan oddolžil s svojo dragoceno planinsko knjigo *S prijatelji pod macesni*, ki je bila tedaj (1978) še topla iz tiskarne. Naslov je čisto pravi. Kmecl se ima, kljub uspehu na Triglavu, za estetskega planinskega uživača, ki se sicer izogiba *vratolomni turistici* (kot so plezariji rekli ob svitu Slovenskega planinskega društva), a izgoreva v lepoti, ko se s prijatelji ustavlja ob mokrem očesu na Slemenu in se da ganiti lahnemu valovanju zlatorumenih jesenskih macesnov in odsevu Jalovca na gladini. In naš umotvornik ima estetskega smodnika dovolj na zalogi. Knjiga je polna razposajene besedne akrobatike, držno rojene metafore se prekopicavajo iz odstavka v odstavek kot starogrške poželjive nimfe v toplem Mediteranu, tu je ocean besednih izumov, ki jim ta hip še noben slovar ni kos (najbrž tudi noben prevajalec), nekatere strani so pravi zvarek psihologije, etnologije, ironije, dialektologije in kar se še rima na take »začimbije«. S knjigo *S prijatelji pod macesni* je postavil knjižni spomenik svojemu planinstvu, z njo uhaja čez mejo svoje znanstvene strokovnosti in si izrezuje lik vsestransko razumniške osebnosti, ki v svojem delokrogu združuje originalni ustvarjalni umetniški napon in znanstvenoanalitični secir, dva gonilna spremljevalca hoje za lepoto, naj bo v besedni mojstrovini ali popotništvu, zmeraj v poglobljenem zrenju homerskega in dantejevskega mitološkega stvarstva.

Pajdaši se tudi z Mlakarjem in mu s svojo planinsko satirico pleza čez glavo, nekaj pa podlega tradicionalni liriki, da ne bi kdo mislil, da je hodil (ali da se hodi) v hribe samo zaradi (privoščljivo) nasmejanih ust – kar pa sploh ne bi bilo slabo, če ne bi bilo celo najbolje. Za kontrapezo nenavzoči Himalaji torej odpira notranjo dimenzijo, zabeljeno s humorjem, ki pa ga ne smemo razumeti enoplastno kot zbijanje šal, pač pa v angleškem pomenu nabritosti in posrečenih globinskih vpogledov v človeško migetanje. Kako se je ujel v past, ko je naključnemu triglavanu, ki je svoje oči skrival za neprebojnimi črnimi očali, ponujal daljnogled, češ naj si približa razgled, pa se je izkazalo, da naključni planinec za črnimi očali skriva mrtve oči, ki jim daljnogled ne bo približal razgleda niti za ped. Pa najde se kakšna namigovalna kapljica človeške nasladnosti, da uravnesi in dopolni vzhičenost nad triglavsko lepoto in veličastjem, ki sta – kdo ve, če res ne? – pomagala do vroče krvi na skupnem ležišču. In kako je bilo s tistim omagancem, ki so ga *Slovenci kremeniti* napajali s šnopsom, da bi ga postavili na noge? Kakšno »izvirno«
medicinsko spoznanje!

Naj za bralca podpre knjigo tudi vsestranski uglednik Tine Orel, ki v iskrenem priznanju v spremni besedi h Kmeclovi knjigi zabeli svoja spoznanja in priznanja s pošteno in hkrati vdajniško izjavo: »Podobne, kaj šele take planinske literature še nismo imeli ...« (str. 225). Brez sence dvoma se je Kmeclu posrečilo, da si je odrezal sočen košček pisateljskega ugleda tudi v planinski prozi. Morda odkrijemo v njegovem čarovništvu posnemanja vreden vzorec za sočno pisanje. Tako počasi odkopni pritlikavo vprašanje, kako da si v današnjih himalajskih časih še kdo upa pisati o domačih hribih. Predrznost je res velika, a uspešna! In knjiga, uperjena na človeško šegavost bolj kot na kruto golo skalovje, ne skriva pomisli, da bi lahko bila za zgled nehimalajskega stvariteljstva.

Pojdimo torej s prijatelji pod macesne! – Seveda! – Ampak ne kjerkoli in kadarkoli, pač pa na Vrtaško planino s pogledom skozi jesenske slapove zlatih macesnovih vrhačev na ravnokar zasneženi Triglav ali – še zmeraj jeseni – na Sleme s pogledom čez zlati odsev na jezercih naravnost na Jalovec, na tega viteza visokih Julijcev, prvega med pribočniki triglavskega kralja. Srečno! Z Matjažem! K Zlatorogu!